

Проектна робота

Стратегічна модель управління землями сільськогосподарського призначення на прикладі Вінницької області

Виконали:

Вовченко Анастасія

Постоєнко Катерина

ЕТИКА РОБОТИ В КОМАНДІ

1. Девіз команди — зробити більше і краще.
2. Сформулювати цілі проєкту.
3. Постійна мотивація.
4. Швидко вчитись та виправляти ситуації.
5. Встановлення міжособистісних стосунків.
6. Відсутність боротьби за особисту перевагу.
7. Взаємна поступливість та взаємодопомога.
8. Застосування своїх унікальних вмінь.
9. Пропозиції підтримуються всією командою.
10. Відкрите висловлювання ідей та обмін інформацією.
11. Конфлікт сприймається як джерело ідей.
12. Кожен намагається зрозуміти думку опонентів.

Актуальність

роль земельних ресурсів у житті суспільства як основи здорового та розумного розвитку

Мета проєкту

створення й використання моделей, методик та практичних ідей управління землями сільськогосподарського призначення

Завдання проєкту

- створення моделей та організаційних стратегій використання земель сільськогосподарського призначення
- систематизувати основні принципи правильного використання та охорони земель сільськогосподарського призначення на основі позитивного досвіду країн ЄС
- надати пропозиції покращення взаємодії між землеустроєм, ринком, бізнесом та менеджментом

Об'єкт дослідження

порівняльний процес управління землями сільськогосподарського призначення в Україні та ЄС

Предмет дослідження

теоретико–методичні моделі управління землями сільськогосподарського призначення технологічними методами

Інформаційна база проєкту

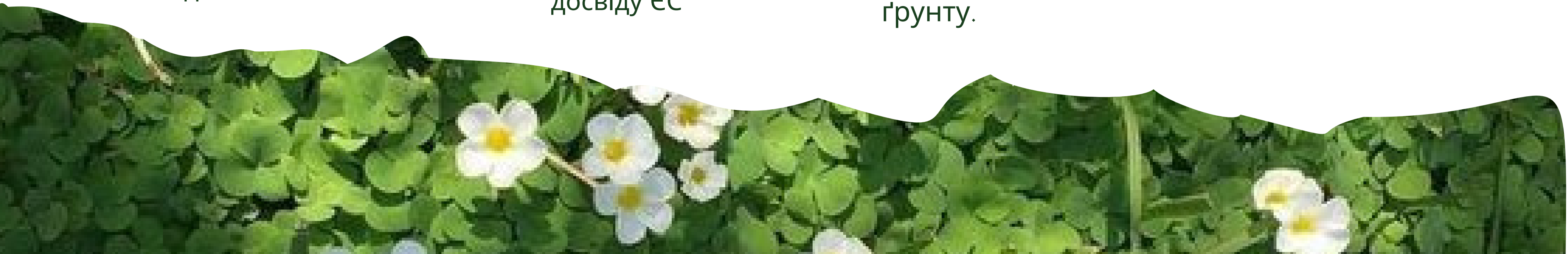
законодавчі акти, нормативні документи, технології в галузі земельних відносин та управління землями сільськогосподарського призначення

Новизна моделі

комплектність у поєднанні землекористування та обмеження ресурсів із використанням досвіду ЄС

Додаткова цінність проєкту

1. Створення умов для розвитку соціальної системи та соціальної структури громади у землекористуванні.
2. Земля має залишатись у власності держави як це у Бенілюкс.
3. Визначення ціни на землю через рівень виробництва та тривалість збереження землекористування.
4. Підтримання балансу між якістю ґрунтів та їх родючістю. Добрива збільшують врожайність та утримують гумус на певному рівні до моменту його втрати. Добрива підвищують продуктивність, а не родючість ґрунту.

Юридична частина

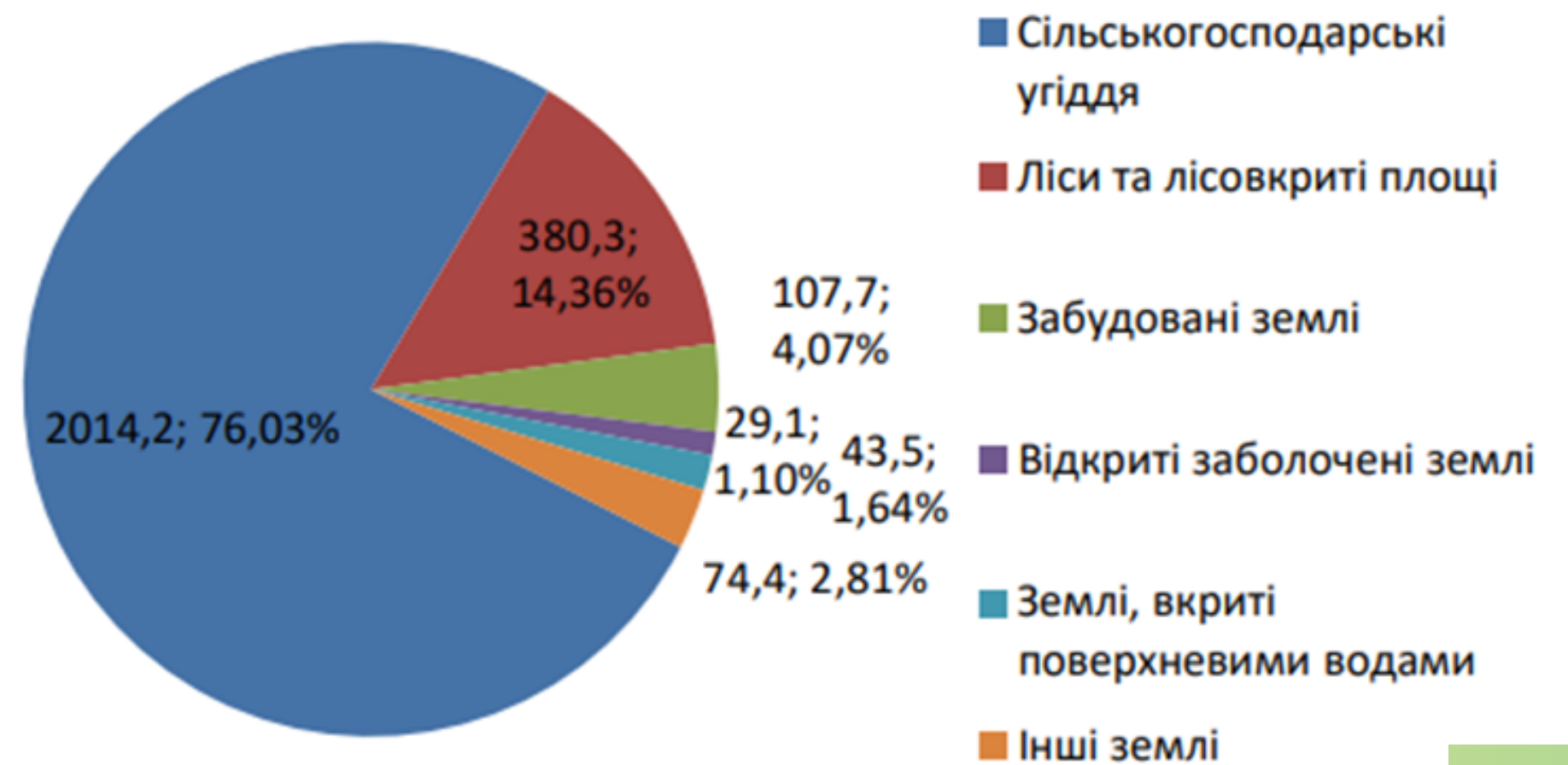

Нормативні та організаційно–правові аспекти управління у сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення

1. Стан земельних ресурсів та земель сільськогосподарського призначення зокрема у Вінницькій області. Стан розвитку сільськогосподарської інфраструктури (галузі) у Вінницькій області.
2. Загальний стан законодавства України щодо управління у земельній сфері та можливі особливості його змісту щодо конкретної області.
3. Наявність регіональних програмно–правових документів (програм, стратегій, концепцій), інших локальних нормативно–правових та, можливо, індивідуально–розпорядчих актів, спрямованих на забезпечення раціонального використання та охорони земель сільськогосподарського призначення у конкретній області.
4. Аналіз основних проблем, на розв’язання яких спрямована розроблювана стратегічна модель управління землями сільськогосподарського призначення у Вінницькій області.
5. Зміст заходів правового та організаційно–інституційного характеру, які пропонується включити до стратегічної моделі управління землями сільськогосподарського призначення у Вінницькій області.
6. Порівняльно–правовий аналіз відповідного вітчизняного законодавства та внутрішнього законодавства певної країни ЄС : Вінниця–Нідерланди.

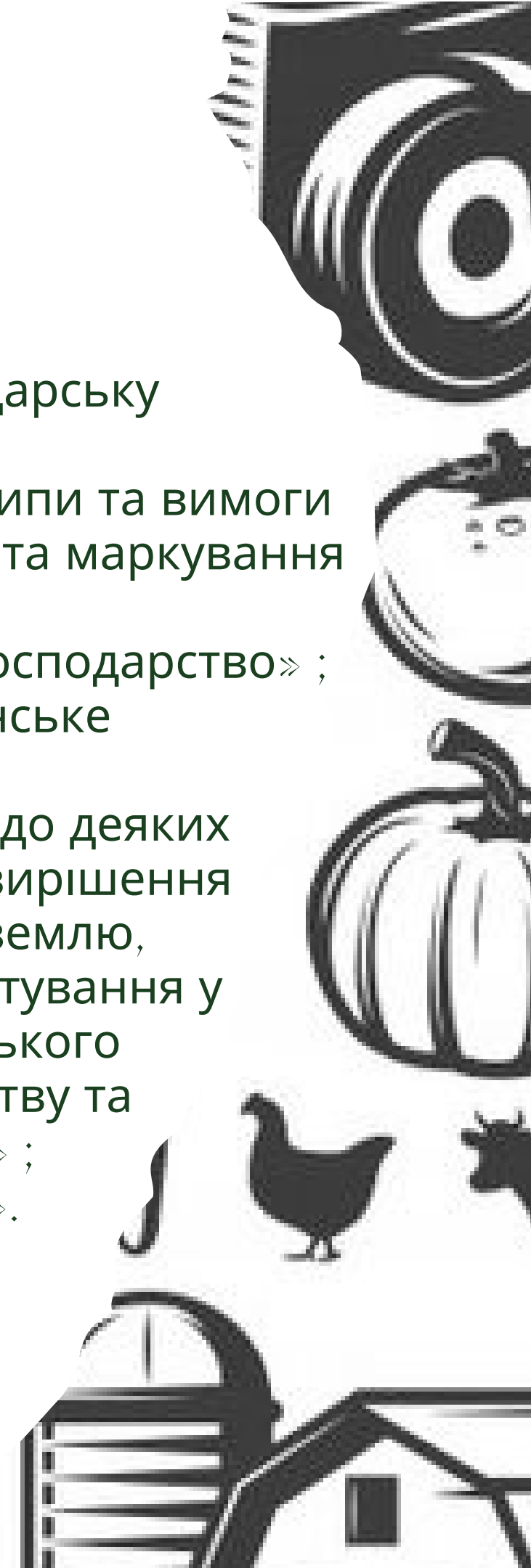
Стан земельних ресурсів та земель сільськогосподарського призначення у Вінницькій області. Стан розвитку сільськогосподарської інфраструктури (галузі) у Вінницькій області.

Площа земель, тис. га

Загальний стан законодавства України щодо управління у земельній сфері та можливі особливості його змісту щодо конкретної області

- Закон України «Про охорону земель» - основним завданням якого є правова охорона земель, забезпечення збереження та відтворення земельних ресурсів, екологічної цінності природних і набутих якостей земель.
- Закон України «Про меліорацію земель». Меліорацію земель у Вінницькій області здійснює Управління Державного агентства меліорації та рибного господарства у Вінницькій області.
- Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання удосконалення управління в сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності та розпорядження ними » від 7.06.2017 №413
- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19.01.2022 №70-р «Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової програми використання та охорони земель»
- Закон України від 28.02.2019 р. « Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року»
- Закон України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність»;
- Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» ;
- Закон України «Про фермерське господарство» ;
- Закон України «Про особисте селянське господарство»;
- Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вирішення питання колективної власності на землю, удосконалення правил землекористування у масивах земель сільськогосподарського призначення, запобігання рейдерству та стимулювання зрошення в Україні» ;
- Закон України «Про оцінку земель».

Наявність регіональних програмно–правових документів (програм, стратегій, концепцій), інших локальних нормативно–правових та, можливо, індивідуально–розпорядчих актів, спрямованих на забезпечення раціонального використання та охорони земель сільськогосподарського призначення у Вінницькій області.

Регіональні програмно-правових документів:

- Регіональна ПРОГРАМА з охорони земель, поліпшення відповідних угідь, проведення інвентаризації та нормативної грошової оцінки земель у Вінницькій області на 2021-2025 роки.
- Стратегія збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року. (затверджена рішенням 42 сесії 7 скликання Вінницької обласної Ради від 21 лютого 2020 р. № 921)
- Наказ Вінницької обласної ради №2875 від 20.12.22 «Про затвердження Програми економічного і соціального розвитку Вінницької області на 2023 рік»
- Рішення №68 Вінницької обласної ради «Про програму розвитку особистих селянських, фермерських господарств, кооперативного руху на селі та дорадництва на 2021-2025 роки.» 26.02.2021 р.
- Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року.

Локальні нормативно- правові акти і індивідуально-розпорядчі, спрямовані на забезпечення раціонального використання та охорони земель сільськогосподарського призначення:

- Наказ Вінницької обласної ради №116 від 23.01.23 «Про затвердження технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельних ділянок в натурі (на місцевості)»
- Наказ Вінницької обласної ради №2961 від 23.12.2022 «Про надання земельних ділянок в постійне користування»

Аналіз основних проблем, на розв'язання яких спрямована розроблювана стратегічна модель управління землями сільськогосподарського призначення у Вінницькій

Стратегія спрямована на запровадження механізмів щодо ефективної реалізації у регіоні структурних національних реформ і секторальних політик, зменшення територіальних диспропорцій, мінімізації можливих негативних явищ і підвищення фінансової та управлінської спроможності територіальних громад області із забезпеченням захисту прав та інтересів найбільш вразливих соціальних груп населення.

Аналіз основних проблем, на розв'язання яких спрямована розроблювана стратегічна модель управління землями сільськогосподарського призначення у Вінницькій

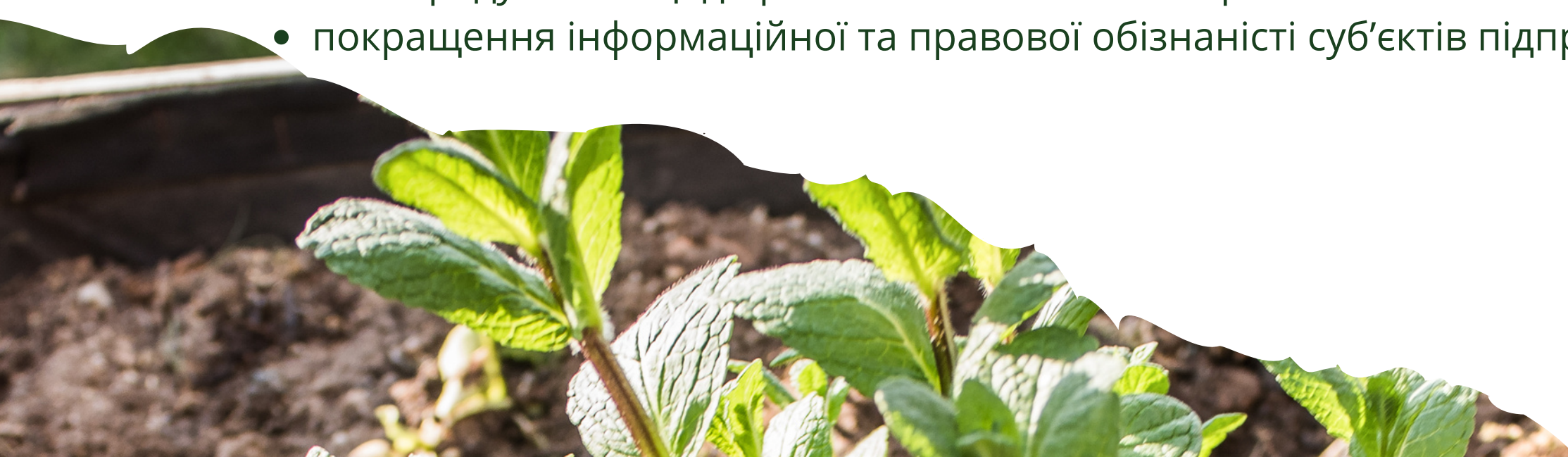
1. Утилізація і знешкодження радіоактивних відходів, ліквідація накопичувачів радіоактивних відходів, рекультивація земель, що мають радіоактивне забруднення.
2. В останні роки в області спостерігається збільшення площ кислих ґрунтів.
3. Потребує прискорення урегулювання нормативно-правової бази щодо розвитку органічного виробництва та створення механізму фінансової підтримки на початковому етапі цієї діяльності.
4. Отримання кредитних ресурсів під високі відсоткові ставки, істотні зміни в оподаткуванні сільськогосподарських підприємств зумовлює зниження обсягів фінансових ресурсів, необхідних галузі для подальшого розвитку.
5. Недостатня підтримка малих фермерських господарств, сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та інших організаційних форм малого та середнього підприємництва на селі – адже це є перспективою в розвитку сільських територій та збільшення зайнятості сільського населення.

Зміст заходів правового та організаційно–інституційного характеру, які пропонується включити до стратегічної моделі управління землями сільськогосподарського призначення відповідної області.

Заходи правового характеру:

- імплементація європейських директив стосовно охорони і захисту навколишнього середовища;
- заохочення повного використання існуючих можливостей Спільної аграрної політики та інших політичних заходів;
- заохочення більш екологічно відповідального фермерства, при майбутньому розгляді Спільної аграрної політики включаючи, де необхідно, екстенсивні методи виробництва, інтегровану практику ведення сільського господарства, органічне фермерство і агробіорізноманіття, та беручи до уваги необхідність збалансованого підходу до багатофункціональної ролі сільських громад
- запровадити цілісну систему нормативно-правових актів і нормативно-технічних документів у галузі використання, обліку та охорони земель;
- виключити відсутність налагодженої та ефективної координації дій заінтересованих сторін (місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань підприємців, міжнародних організацій та проектів міжнародної технічної допомоги, що діють на території України
- упорядкувати взаємодію між центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування щодо розв'язання поточних проблем малого і середнього підприємництва;
- покращення інформаційної та правової обізнаності суб'єктів підприємництва;

Зміст заходів правового та організаційно–інституційного характеру, які пропонується включити до стратегічної моделі управління землями сільськогосподарського призначення відповідної області.

Заходи організаційно - інституційного характеру:

- розвиток агропромислового виробництва;
- створення консультативного центру підтримки сільськогосподарської діяльності;
- посилення спроможності місцевих підприємств АПК та їх об'єднань для підвищення власної ефективності та продуктивності, а також розвитку експортного потенціалу;
- впровадження агротехнологій з використанням ІТ-інновацій;
- підтримка розвитку органічного сектору сільськогосподарського виробництва;
- сприяння розвитку сільськогосподарського дорадництва, орієнтованого на мале аграрне підприємництво;
- підтримка створення та діяльності сімейних фермерських господарств, сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів;
- підтримка формування локальної мережі сільськогосподарського та сільського дорадництва;
- підвищення компетенцій місцевих операторів ринку харчових продуктів щодо запровадження міжнародних систем забезпечення безпеки та якості харчових продуктів.

Common Agricultural Policy і Україна

Порівняльно–правовий аналіз відповідного вітчизняного законодавства, та внутрішнього законодавства певної країни ЄС : Вінниця–Нідерланди

ПРАВО ВЛАСНОСТІ на землі с/г призначення:

Україна: фізичні особи (громадяни України), юридичні особи (засновниками яких є громадяни України або юридична особа України)

Нідерланди: громадяни, фізичні і юридичні особи, іноземні фізичні та юридичні особи

ОХОРОНА ЗЕМЛІ:

Україна: Закон України «Про охорону земель»

Нідерланди: Закон «Про охорону ґрунтів» також Положення про регулювання якості ґрунту

Порівняльно–правовий аналіз відповідного вітчизняного законодавства, та внутрішнього законодавства певної країни ЄС : Вінниця–Нідерланди

СТРОКИ ОРЕНДИ:

Україна: при передачі в оренду земельних ділянок сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, фермерського господарства, особистого селянського господарства строк дії договору оренди землі визначається за згодою сторін, але не може бути меншим як 7 років.

Нідерланди: мінімальний строк оренди земельної ділянки — 6 років, а фермерського господарства — 12 років.

Спільною рисою обох країн є наявність пріоритетного права орендаря на придбання своєї ділянки у разі її виставлення на аукціон

Порівняльно–правовий аналіз відповідного вітчизняного законодавства, та внутрішнього законодавства певної країни ЄС : Вінниця–Нідерланди

ВЕДЕННЯ ЗЕМЕЛЬНОГО КАДАСТРУ:

В Україні: ведення Державного земельного кадастру здійснює Держгеокадастр та його територіальні органи

В Нідерландах: Агентство з кадастру, земельної реєстрації і картографії Нідерландів

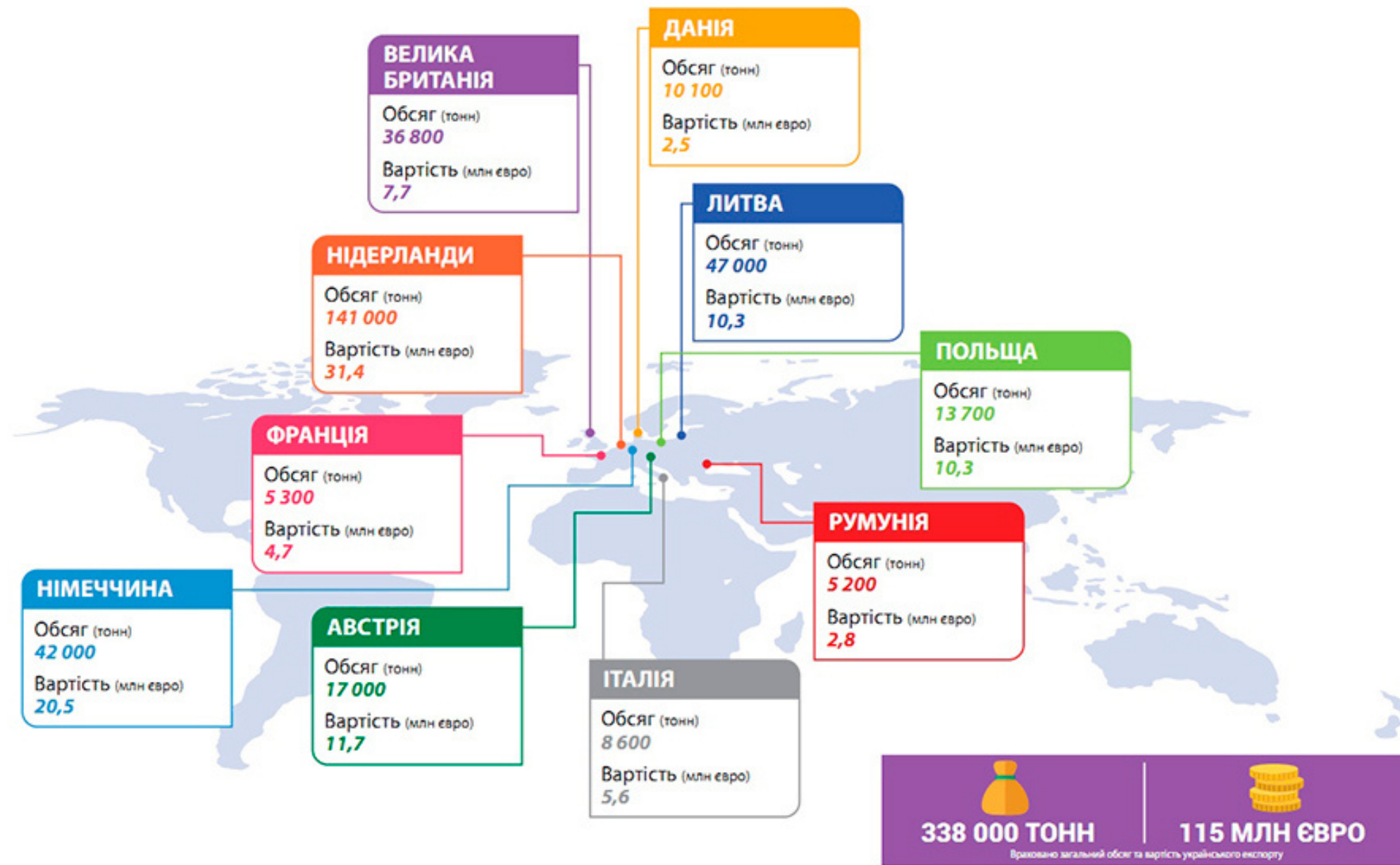

ОРГАНІЧНЕ ВИРОБНИЦТВО

ЗОВНІШНІЙ РИНОК

Топ 10 країн-імпортерів української органічної продукції в ЄС, 2019 рік

Дана інфографіка створена на основі дослідження органічного ринку, яке проведено Інформаційним центром «Зелене дощє», ТОВ «Органік Стандарт» та FiBL (Швейцарія) в рамках проекту «Дослідження органічного ринку та підтримка політичного розвитку, що впроваджується за фінансової підтримки Швейцарської Конфедерації».

Біологічна частина

Природно–кліматичні умови області

Вінницька область розташована в центральній частині України та є однією з 24 областей країни. Область межує з сімома іншими областями України, а саме: на півдні - з Одеською областю, на заході - з Хмельницькою та Тернопільською областями, на півночі - з Житомирською та Київською областями, на сході - з Черкаською та Кіровоградською областями. Рельєф Вінницької області характеризується переважно рівнинною місцевістю з невеликими пагорбами.

В межах області можна виділити такі природні зони:

1. Поліська низовина - займає північно-західну частину області та характеризується піщано-глинистими ґрунтами.
2. Подільська височина - займає центральну та південну частини області, характеризується сіро-бурими та коричневими лесовими ґрунтами.
3. Дніпровсько-Придніпровська рівнина - займає південну частину області, характеризується червоною та каштановою ґрунтами.

Найвищою точкою області є гора Баба на південному заході області, вона сягає 322 метрів над рівнем моря. Взагалі ж, середня висота території області коливається від 120 до 180 метрів над рівнем моря.

Природно–кліматичні умови області

Природно–ресурсний потенціал Вінницької області різноманітний і складається з різних природних ресурсів, таких як:

- Грунти: Вінницька область має родючі ґрунти, що дають можливість займатися сільськогосподарською діяльністю та вирощувати різноманітні культури.
- Водні ресурси: На території області протікають такі річки, як Південний Буг, Західний Буг, Гнилоп'ят та інші. Крім того, є декілька водосховищ та багато озер, які використовуються для водного господарства та туризму.
- Лісові ресурси: на території області розташовані ліси загальною площею близько 230 тис. га. Вони є важливими джерелами деревини, ягід та грибів.
- Сільське господарство – Вінницька область є однією з найбільших виробників зерна та цукру в Україні. Також тут розвинені тваринництво та птахівництво.

Клімат Вінницької області є помірним континентальним з проявами південної кліматичної зони. Зими помірно холодні, але без суворих морозів, весни та осені теплі, літа – спекотні.

Середня річна температура в області становить 7–8 градусів Цельсія. Найтепліші місяці – липень та серпень, коли середня температура становить близько 19–20 градусів Цельсія. Найхолодніший місяць – січень, з середньою температурою близько –4 градусів Цельсія.

Кількість опадів в області становить приблизно 500–600 мм на рік. Найбільші кількості опадів припадають на літо, особливо на червень та липень. Зимові опади зазвичай є вигляду снігу. Весняні та осінні опади менш інтенсивні, але тривалі.

Особливості розвитку рослинництва в умовах області

Вінницька область має важливе сільськогосподарське значення для України, оскільки займає одну з провідних позицій у виробництві сільськогосподарської продукції.

Основними сільськогосподарськими культурами, що вирощуються в області, є:

- зернові культури, такі як пшениця, ячмінь, кукурудза, гречка, овес;
- технічні культури, такі як соняшник, соя, льон;
- овочі та баштанні культури, такі як картопля, морква, цибуля, капуста, буряк;
- плодови та ягідні культури, такі як яблука, вишні, сливи, груші, виноград;
- інші культури, такі як тютюн, квасоля, горох, кулями.

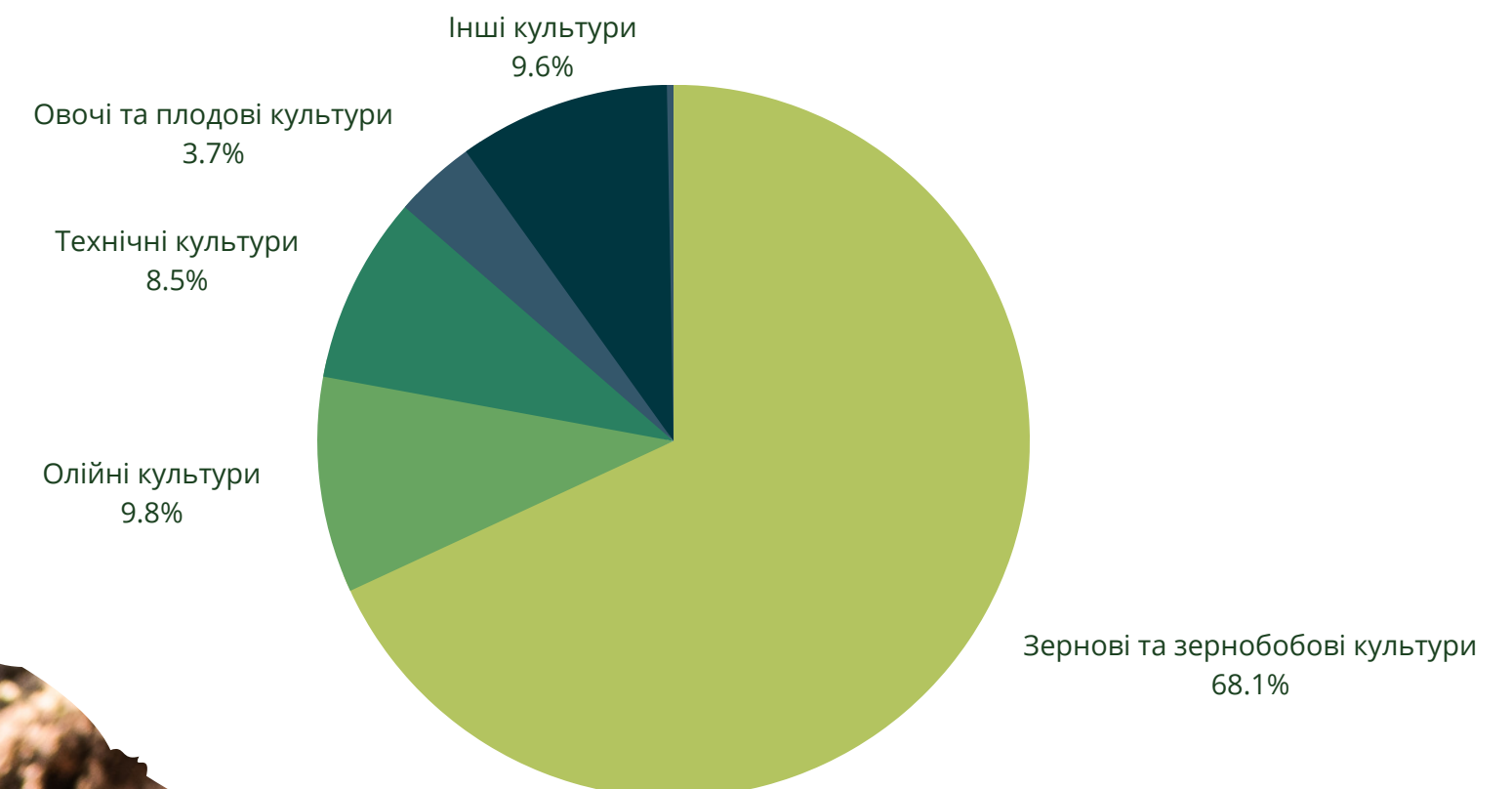
Також в області вирощуються різноманітні кормові культури, такі як люцерна, горох, вівсянка, суданська трава, які використовуються для годівлі тварин.

Вінницька область є одним з провідних виробників зерна, соняшнику та буряка цукрового в Україні. Також в області розвинуті галузі переробної промисловості, що пов'язані з виробництвом масла, цукру, круп, консервів, алкогольних напоїв та інших продуктів харчування. Вінницька область також відома своїм розвиненим тваринництвом, зокрема виробництвом молока та м'яса.

Структура посівних площ Вінницької області визначається кліматичними умовами, природними ресурсами, традиціями та потребами ринку, що відображає різноманітність сільськогосподарських культур, що вирощуються в регіоні. За даними статистики, у 2020 році структура посівних площ у Вінницькій області була наступною:

1. Зернові та зернобобові культури – 68,1%, з них пшениця – 20,6%, кукурудза – 32,4%, ячмінь – 6,1%, овес – 3,8%, соя – 3,6% та інші.
2. Олійні культури – 9,8%, з них соняшник – 8,1%, рапс – 1,5% та інші.
3. Технічні культури – 8,5%, з них цукрові буряки – 6,1%, картопля – 2,0%, бавовна – 0,3% та інші.
4. Овочі та плодови культури – 3,7%, з них капуста – 1,5%, морква – 0,6%, цибуля – 0,5%, яблука – 0,5%, груші – 0,1% та інші.
5. Виноград – 0,3%.
6. Інші культури – 9,6%, з них зелена маса – 5,5%, сіно та солома – 3,3%, суданка – 0,4%, люцерна – 0,3% та інші.

Таким чином, структура посівних площ Вінницької області визначається вирощуванням зернових культур, олійних культур, технічних культур та овочів і кормових культур, а також розвинутим виноградарством.

Проблемні аспекти розвитку сільського господарства в області

1. Відсутність достатньої фінансової підтримки: сільськогосподарські підприємства потребують значних інвестицій для розвитку і модернізації своєї інфраструктури, включаючи виробничі потужності, механізми та технології, а також розвиток наукових досліджень і впровадження новітніх розробок.
2. Недостатній рівень механізації та автоматизації: більшість сільськогосподарських робіт в області виконуються вручну або за допомогою застарілих машин і обладнання, що знижує продуктивність і підвищує витрати на виробництво.
3. Погіршення якості ґрунтів: внаслідок неконтрольованого використання хімічних добрив та пестицидів, а також зниження якості водних ресурсів, які використовуються для зрошення та поливу, якість ґрунтів погіршується, що може призвести до зниження врожаю та забруднення навколишнього середовища.
4. Низький рівень конкурентоспроможності: низька ефективність виробництва та високі витрати на вирощування культур призводять до того, що сільськогосподарські підприємства області не можуть конкурувати з іншими регіонами України та світу.
5. Застаріла технічна база: більшість сільськогосподарських підприємств в області використовують застарілу техніку, що обмежує їх продуктивність і конкурентоздатність на ринку.
6. Відсутність досвідченого персоналу: багато підприємств в області стикаються з проблемою відсутності досвідченого персоналу, що обмежує їх можливості розвитку та утримання високих стандартів виробництва.
7. Висока залежність від погодних умов: у зв'язку зі зміною клімату, вирощування деяких культур в області стає більш ризикованим та залежним від погодних умов, що може негативно впливати на врожайність та доходи сільськогосподарських підприємств.
8. Високі витрати на виробництво: у зв'язку зі збільшенням вартості палива, добрив та інших ресурсів, витрати на виробництво у сільськогосподарських підприємств зростають, що підвищує вартість продукції та знижує їх прибутковість.

Земельні ресурси і ґрунти області

Земельні ресурси Вінницької області складаються з земель сільськогосподарського призначення, лісів, водних ресурсів та забудованих територій.

Загальна площа земель Вінницької області складає близько 4,5 млн гектарів, з них понад 3,8 млн гектарів призначені для сільськогосподарського використання. Приблизно 60% земельних ресурсів області використовуються для рослинництва, зокрема для вирощування зернових, олійних та бобових культур, овочів та ягід, винограду, садівництва та інших культур. Лісові ресурси Вінницької області займають приблизно 512 тис. гектарів, а водні ресурси складаються з 1428 річок та струмків, 268 водосховищ та 42 озер.

Якість ґрунтів:

- Більше 60% земель області мають родючість на рівні 32–48 балів за агрохімічними показниками.
- Землі з високим рівнем родючості (більше 48 балів) займають 13% земельної площі області, а землі з низьким рівнем родючості (менше 24 балів) – 10,5% земельної площі області.
- 16,5% земель області мають середній рівень родючості (24–32 бали за агрохімічними показниками).

Загалом, земельні ресурси Вінницької області характеризуються значним відсотком сільськогосподарських земель і високим рівнем родючості більшості з них, що сприяє розвитку сільського господарства. Однак, існують проблеми з відновленням та захистом ґрунтів, відсутність водних ресурсів в окремих районах та конфлікти між різними видами культур.

Земельні ресурси і ґрунти області

Стан земельних ресурсів Вінницької області можна оцінити як загалом задовільний, проте є деякі проблемні аспекти. Область має значні площі сільськогосподарських земель, які становлять понад 85% загальної площі. Більшість цих земель відносяться до ріллі, з невеликим відсотком під садівництво та виноградарство.

Ступінь розораності земель в області становить близько 60%, що може бути віднесено до середнього рівня в Україні. Проте, в окремих районах області ступінь розораності земель може бути значно вищим, що може призвести до деградації ґрунтів та зменшення врожаїв.

Щодо якості земельних ресурсів, то більшість земель області має родючість на рівні 32–48 балів за агрохімічними показниками, що можна вважати досить високим рівнем. Однак, на окремих ділянках земель можуть бути виявлені проблеми з кислотністю ґрунту, що може негативно вплинути на рівень врожайності.

Загалом, стан земельних ресурсів Вінницької області потребує уваги та відповідної уваги соціально–економічних процесів, оскільки ефективно використання земель є важливою складовою розвитку сільського господарства та економіки області в цілому.

Всі ґрунти

Дерново-підзолисті ґрунти

- Дерново-підзолисті ґрунти на давньоалювіальних та воднольодовикових відкладах, морені та лесовидних породах
  - Дерново-приховано-підзолисті піщані та глинисто-піщані ґрунти (борові піски)
  - Дерново-слабо-і середньопідзолисті піщані та глинисто-піщані ґрунти
  - Дерново-середньо-і слабопідзолисті супіщані і суглинкові ґрунти
- Дерново-підзолисті оглеєні ґрунти на давньоалювіальних та воднольодовикових відкладах, морені та лесовидних породах
  - Дерново-слабопідзолисті глейові піщані та глинисто-піщані ґрунти

Опідзолені ґрунти

- Опідзолені ґрунти переважно на лесових породах
  - Ясно-сірі опідзолені ґрунти
  - Сірі опідзолені ґрунти
  - Темно-сірі опідзолені ґрунти
  - Чорноземи опідзолені
- Опідзолені оглеєні ґрунти переважно на лесових породах
  - Ясно-сірі і сірі опідзолені оглеєні ґрунти
  - Темно-сірі опідзолені оглеєні ґрунти
  - Чорноземи опідзолені оглеєні
- Реградовані ґрунти
  - Темно-сірі та сірі реградовані ґрунти
  - Чорноземи реградовані

Чорноземи

- Чорноземи неглибокі лісостепові на лесових породах
  - Чорноземи неглибокі слабоумовані та малогумусні
- Чорноземи глибокі на лесових породах
  - Чорноземи глибокі слабоумовані
  - Чорноземи глибокі малогумусні
  - Чорноземи глибокі малогумусні карбонатні
  - Чорноземи глибокі малогумусні вилуговані
- Чорноземи на щільних глинах
  - Чорноземи солонцюваті на щільних глинах
- Чорноземні глинисто-піщані та супіщані ґрунти
  - Чорноземні глинисто-піщані та супіщані ґрунти
- Лучно-чорноземні ґрунти
  - Лучно-чорноземні ґрунти
- Лучні ґрунти
  - Лучні та чорноземно-лучні ґрунти

Болотні ґрунти, торфoviща

- Лучно-болотні ґрунти на делювіальних та алювіальних відкладах
  - Лучно-болотні ґрунти
- Болотні та торфувато-болотні ґрунти на різних породах
  - Болотні та торфувато-болотні ґрунти
- Торфoviща
  - Торфoviща низинні та торфovo-болотні ґрунти
- Дернові ґрунти
  - Дернові карбонатні ґрунти переважно на елюві щільних карбонатних порід

Обсяги та причини деградації ґрунтів області

У Вінницькій області існує проблема деградації ґрунтів, що впливає на врожайність та продуктивність сільськогосподарських культур. Основними причинами деградації ґрунтів в області є:

1. Ерозія ґрунтів: через неправильне обробіток та знищення лісового покриву, зокрема у вирі землеробської діяльності, створюється нерівномірна поверхня, що сприяє розмиванню і ерозії ґрунтів. Ерозійні процеси призводять до втрати родючого шару, виснаження ґрунту та його заболочення.
2. Забруднення ґрунтів: внаслідок використання хімічних добрив, пестицидів та інших агрохімікатів, а також утилізації токсичних відходів на земельних ділянках, в ґрунт потрапляють шкідливі речовини, що негативно впливають на його родючість та продуктивність.
3. Водний режим: нерівномірність розподілу опадів та нерівномірність використання водних ресурсів може призвести до пересихання або затоплення ґрунтів, що також негативно впливає на їх родючість.
4. Компактизація ґрунту: внаслідок надмірного використання сільськогосподарської техніки, ґрунт може стиснутися, що призводить до складнощів з водопроникністю, доступністю кисню та живильних елементів для рослин.
5. Неправильне обробіток ґрунту: недостатній захист від вітру та води, несвоєчасна обробітка.

За даними офіційних джерел, в Вінницькій області на початку 2022 року 55% ґрунтів вважались зношеними, 30% - задовільними, а лише 15% - достатньо родючими. Загальна площа земель, які підлягають відновленню та рекультивації, становить близько 50 тис. га.

Для запобігання деградації ґрунтів та збереження їх родючості важливо застосовувати раціональну систему землеробства, що включає в себе використання вискоєфективних технологій вирощування культур, органічного землеробства та регулювання відводу зволоження.

Деградація ґрунтів в Вінницькій області пов'язана зі складним взаємодією природних і антропогенних факторів, серед яких велике значення мають кліматичні чинники та вплив людини.

Пропозиції щодо запобігання деградації ґрунтів області

Збереження сільськогосподарських ґрунтів у Вінницькій області є критично важливим завданням для забезпечення продовольчої безпеки регіону. Для збереження ґрунтів можна запропонувати наступні підходи:

1. Застосування землеробських методів, що забезпечують збереження ґрунту. До таких методів відносяться збереження органічних залишків на поверхні ґрунту, обробка ґрунту з мінімальним розором, використання зеленої добривної культури та інші.
2. Розвиток ефективної системи ірригації, яка дозволить уникнути заболочування ґрунту та забезпечить рівномірне зволоження ґрунту.
3. Використання технологій агроландшафтного проектування, що дозволяє зберігати родючість ґрунту та запобігати його ерозії.
4. Стимулювання використання агроекологічних методів вирощування сільськогосподарських культур, таких як системи безоранного землеробства та використання біологічних засобів захисту рослин.
5. Здійснення контролю за забрудненням ґрунту хімічними добривами та пестицидами.
6. Проведення розширеного агротехнічного обслуговування з метою забезпечення оптимальних умов для збереження ґрунту та підвищення ефективності використання земельних ресурсів.
7. Розвиток та підтримка науково-дослідних проектів, спрямованих на розробку та впровадження нових технологій збереження ґрунту.

Приклади успішного вирішення проблеми деградації ґрунтів у країнах ЄС

Країни Євросоюзу відділяють значну увагу на охорону та відновлення ґрунтів. Ось декілька прикладів успішного вирішення проблем деградації ґрунтів в країнах Євросоюзу:

1. Німеччина: В Німеччині діє програма "Біологічне різноманіття та ландшафт" (Biodiversity and Landscape), яка спрямована на захист різноманіття природних екосистем та збереження ґрунтів від деградації. Програма включає заходи з відновлення біологічного різноманіття та ландшафту, включаючи відновлення землеробських земель та покращення якості ґрунтів.
2. Нідерланди: В Нідерландах використовується підхід "принципу відповідального підходу до ґрунтів" (Responsible Approach to Soils), який спрямований на збереження та поліпшення якості ґрунтів. Для цього було створено національну стратегію з управління ґрунтами, яка включає заходи з контролю та моніторингу деградації ґрунтів та їх відновлення.
3. Франція: У Франції діє програма з управління ґрунтами (Gestion de Sol), яка містить заходи з контролю та охорони ґрунтів від деградації. Програма включає підтримку землеробських практик, які допомагають зберегти якість ґрунтів, а також відновлення землеробських земель, які зазнали деградації.
4. Голландія: в країні було запроваджено систему збереження ґрунту, яка полягає у використанні технологій зменшення впливу важких машин на ґрунт, ротації посівів та збереженні біорізноманіття в ландшафті.
5. Швеція: у Швеції використовуються технології збереження ґрунту.

Існуючі екологічні проблеми області

У Вінницькій області існує низка проблем, пов'язаних з ґрунтами сільськогосподарського призначення:

1. Деградація ґрунтів: в результаті неправильного використання ґрунтів, втрати гумусу, втрати поживних речовин, забруднення та інших факторів відбувається деградація ґрунтів. Це призводить до зниження врожайності та загрози безпеці харчових продуктів.
2. Ерозія ґрунтів: надмірне землеробство, знищення лісів та інші дії людини сприяють зниженню якості ґрунту і виникненню ерозії, що призводить до втрати ґрунту та забруднення поверхневих вод.
3. Забруднення ґрунтів: неправильне застосування пестицидів, фунгіцидів та інших хімічних речовин може призвести до забруднення ґрунту та загрози здоров'ю людини.
4. Зменшення площі сільськогосподарських земель: через забудову територій та зменшення площі сільськогосподарських земель, вирощування продуктів харчування може бути обмежено, що призводить до збільшення залежності від імпорту.
5. Втрата біорізноманіття: у зв'язку з інтенсивним використанням ґрунту та змінами в кліматі може відбуватись зменшення біорізноманіття. Це може впливати на розвиток рослинництва та тваринництва.

Щоб вирішити ці проблеми, необхідно прийняти комплекс заходів, зокрема, створення та вдосконалення законодавчої бази, підвищення екологічної свідомості населення, впровадження новітніх технологій та зелених технологій, розвиток системи переробки відходів та інше.

Приклади успішного вирішення екологічних проблем щодо земель сільськогосподарського призначення у країнах ЄС

У країнах Європейського Союзу було розроблено та впроваджено різноманітні програми та заходи щодо збереження та відновлення ґрунтів сільськогосподарського призначення та вирішення екологічних проблем. Деякі приклади таких програм та заходів:

1. Програма "Земля для життя" в Німеччині. Ця програма була запущена в 2015 році з метою збереження та відновлення ґрунтів, покращення якості ґрунтів та забезпечення стійкого розвитку сільського господарства. У рамках програми здійснюється фінансування наукових досліджень, розробка нових технологій та методів вирощування культур, а також проведення кампаній з підвищення свідомості населення про необхідність збереження ґрунтів.
2. Програма "Агроекологія" в Швеції. Ця програма була запущена у 1990-х роках з метою підвищення стійкості сільського господарства та забезпечення збалансованого використання ресурсів. У рамках програми здійснюється фінансування досліджень, спрямованих на покращення якості ґрунтів та впровадження нових технологій вирощування культур. Також здійснюється підтримка малих та середніх фермерських господарств, які використовують екологічно чисті методи вирощування культур.
3. Програма "Збереження ґрунтів" в Італії. Ця програма була запущена в 2013 році з метою забезпечення стійкого використання ґрунтів та зменшення їх деградації.
4. Система платежів за екологічні послуги - ця система сприяє заохоченню землевласників до здійснення практик землекористування, що сприяють збереженню навколишнього середовища та природних ресурсів. Такі практики включають збереження біорізноманіття, зменшення використання пестицидів та збільшення використання природних добрив.
5. Програми збереження ґрунтів - ЄС розробляє та впроваджує різноманітні програми збереження ґрунтів, що мають на меті запобігання деградації та збереження поживних речовин в ґрунтах. До таких програм входять зменшення використання засобів захисту рослин, управління водними ресурсами та розвиток біологічного землеробства.

Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття області

У Вінницькій області існують певні заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, але їх ефективність досить різноманітна і залежить від багатьох факторів, включаючи фінансування, координацію між різними організаціями та органами влади, а також взаємодію з місцевими громадами.

Вінницька область має значний потенціал у збереженні біологічного та ландшафтного різноманіття. У області діє більше 30 природоохоронних територій загальною площею понад 100 тис. гектарів, включаючи національний природний парк "Подільські Товтри", регіональний ландшафтний парк "Дністровські Скелі" та багато інших.

Проте, існують певні проблеми збереження біологічного та ландшафтного різноманіття в області. Одна з найбільших проблем – зменшення площ лісів і природних ландшафтів через розширення сільськогосподарських земель та забудовування територій.

З метою збереження біорізноманіття в області було розроблено Програму збереження та використання біорізноманіття Вінницької області на 2021–2025 роки. Ця програма передбачає ряд заходів, спрямованих на збереження та відновлення різноманітних екосистем, зокрема лісів, водних ресурсів, степових ландшафтів тощо.

Крім того, у Вінницькій області діють громадські організації, які займаються захистом природи та біорізноманіття, наприклад, Вінницька екологічна ліга. Також в області проводяться різноманітні проекти та ініціативи, спрямовані на збереження біорізноманіття та екосистем.

Отже, стан вирішення питання збереження біологічного та ландшафтного різноманіття в Вінницькій області є напруженим, але існують певні успішні приклади і ініціативи.

Сильні сторони в збереженні біологічного та ландшафтного різноманіття Вінницької області:

- Є природоохоронні території: національний природний парк "Поділля", біосферний заповідник "Стебник", заповідники "Урочище Боржава" та "Завидівський ліс", багато інших природно–заповідних об'єктів;
- Розвинута мережа парків та скверів у містах області;
- Відносно висока кількість екологічно чистих сільськогосподарських угідь, де зберігається біорізноманіття та відновлюються природні процеси.
- Наявність науково–дослідних установ, які займаються проблемами охорони біорізноманіття та розвитком екологічного землеробства.
- Застосування сучасних методів землекористування та землеробства, які дозволяють зберігати ґрунти та водні ресурси.
- Наявність програм збереження та відновлення ландшафтів, які мають велике значення для збереження біорізноманіття.

Слабкі сторони в збереженні біологічного та ландшафтного різноманіття Вінницької області:

- Недостатня увага до проблеми збереження природи та екосистем з боку влади та населення;
- Відсутність стратегії збереження біорізноманіття та розроблення мережі природоохоронних об'єктів на регіональному рівні;
- Порушення екологічної рівноваги та забруднення довкілля через промислову та сільськогосподарську діяльність;
- Відсутність ефективної системи контролю та моніторингу за дотриманням екологічних стандартів та вимог.

Охорона природи та біорозмаїття

Взаємовідносини культурного агроландшафту з диким ландшафтом у Вінницькій області можна розглядати з різних поглядів. З одного боку, дикі екосистеми, такі як луки та пасовища, мають важливе значення для збереження біологічного різноманіття та створення умов для життя багатьох видів рослин та тварин. З іншого боку, ці екосистеми можуть конкурувати з культурними угіддями, такими як сільськогосподарські поля, та обмежувати можливості їх ефективного використання. Забезпечення балансу між диким та культурним ландшафтом є важливою складовою сталого розвитку регіону. Необхідно забезпечити збереження та відновлення диких екосистем, зокрема луків та пасовищ, які можуть бути використані для випасу худоби та вирощування сінажу. Водночас, необхідно забезпечити належне використання сільськогосподарських угідь та вирощування культур з високою продуктивністю, які забезпечують достатнє виробництво продукції та економічну стійкість аграрного сектору.

Важливою складовою сталого розвитку є розробка комплексних планів землекористування, які враховують біологічне та ландшафтне різноманіття регіону, і забезпечення співпраці між сільськогосподарськими підприємствами та природоохоронними організаціями. Доцільним є використання агроекологічних підходів до землекористування, таких як збереження родючості ґрунтів, раціональне використання пестицидів та мінеральних добрив.

Охорона природи є важливим завданням, яке потребує внесення значних зусиль на рівні країни та регіону. Нижче наведені першочергові заходи охорони природи для Вінницької області:

1. Збільшення площі територій природно-заповідного фонду та забезпечення їх ефективного управління.
2. Запровадження раціонального природокористування та впровадження системи сталого лісокористування, що дозволить зменшити негативний вплив на лісові екосистеми.
3. Створення мережі охоронних зон навколо територій, які мають велике екологічне значення, забезпечення розвитку міжнародних екологічних коридорів.
4. Проведення екологічних заходів з метою збереження та відновлення рідкісних та загрожених видів рослин та тварин.
5. Встановлення системи моніторингу стану природних екосистем Вінницької області з метою вчасного виявлення загроз та прийняття відповідних заходів.
6. Забезпечення доступу населення до природних ресурсів з урахуванням збереження їх екологічної цінності.
7. Проведення наукових досліджень з метою вивчення природних ресурсів та екосистем Вінницької області.
8. Проведення роботи з налагодженням та розширенням екологічної освіти серед населення, зокрема серед молоді.
9. Впровадження програми з енергоефективності, зменшення викидів шкідливих речовин та розвитку відновлюваної енергетики.

Розвиток органічного виробництва в області

На теперішній час, розвиток органічного виробництва в Вінницькій області є достатньо активним і перспективним. За даними Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, на початок 2021 року в області зареєстровано 281 сертифіковану органічну господарство площею понад 90 тис. га.

Органічне виробництво в області спрямовано на вирощування зернових, олійних культур, бобових культур, овочів, фруктів та ягід, а також виробництво молока, м'яса та інших продуктів тваринництва. Органічна продукція вирощується як для внутрішнього ринку, так і для експорту. Одним з головних напрямків розвитку органічного виробництва в області є залучення додаткових площ під органічне виробництво, а також підвищення якості та конкурентоспроможності органічної продукції. Для цього здійснюється підтримка органічних господарств за допомогою надання фінансових пільг та інших форм державної підтримки. Однак, рівень розвитку органічного виробництва в області є низьким порівняно з іншими регіонами України. Загальна площа органічних посівів складає менше 1% загальної площі сільськогосподарських угідь області. Крім того, більшість органічних виробників є малими та середніми підприємствами, що не мають достатньої фінансової бази для впровадження інноваційних технологій та збільшення виробництва.

Однією з причин низького рівня розвитку органічного виробництва є відсутність ефективних підтримуючих механізмів та недостатня інформаційна підтримка для виробників. Також важливим фактором є недостатня розвиненість інфраструктури переробки та збуту органічної продукції.

Загалом, розвиток органічного виробництва в Вінницькій області є перспективним напрямком сільського господарства, який дозволяє зберегти природні ресурси, знизити шкідливий вплив на довкілля та забезпечити населення якісною та корисною продукцією.

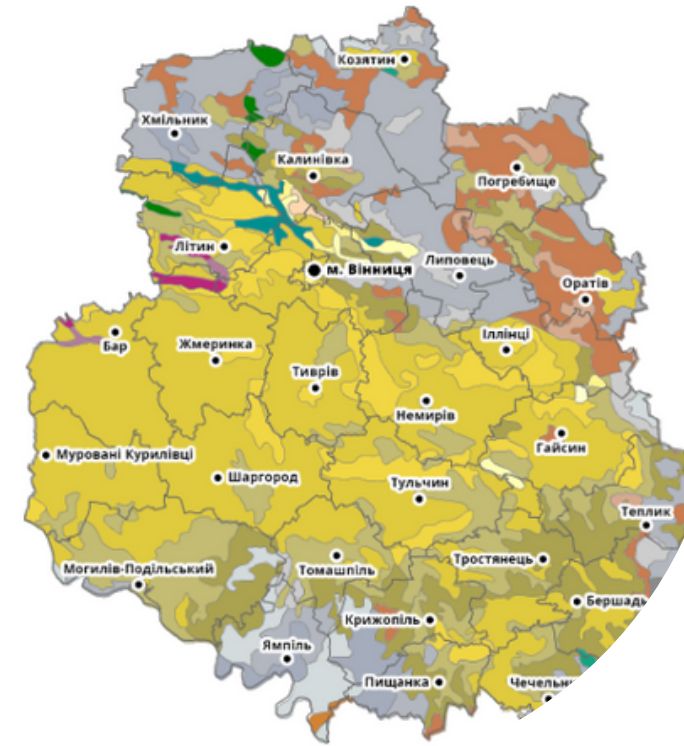

Пропозиції щодо збільшення органічного виробництва в області

Щоб збільшити обсяги органічного виробництва в Вінницькій області, можна вжити наступних заходів:

1. Розвиток державної підтримки: Держава може забезпечити підтримку для фермерів, які переходять на органічне виробництво, шляхом надання фінансової підтримки, відшкодування витрат на сертифікацію, створення сприятливих умов для збуту органічної продукції.
2. Поширення інформації: Дуже важливо поширювати інформацію про переваги органічного виробництва, зокрема, про те, що така продукція є натуральною і безпечною для здоров'я людини і довкілля.
3. Сприяння взаємодії між фермерами: Фермери можуть об'єднуватись в кооперативи або асоціації, що дозволить їм отримувати доступ до нових ринків збуту і додаткових ресурсів.
4. Розвиток наукових досліджень: Розвиток органічного виробництва потребує наукової підтримки, яка дозволить зрозуміти проблеми та знайти шляхи їх вирішення.
5. Залучення інвестицій: Для збільшення обсягів органічного виробництва може бути необхідним залучення інвестицій, наприклад, у розвиток нових технологій, які дозволять збільшити врожайність і покращити якість продукції.
6. Поширення екологічної свідомості: Дуже важливо підвищувати екологічну свідомість серед населення, щоб сприяти збільшенню попиту на органічну продукцію та підтримці фермерів.

На даний момент (станом на 2021 рік) в Вінницькій області зареєстровано близько 260 органічних господарств. Напрямки діяльності органічних господарств в області різноманітні і включають в себе вирощування зернових, овочів, фруктів, ягід, винограду, виробництво молока та м'яса. Також на території області працюють підприємства з переробки органічної сировини, виробництва органічних продуктів харчування, а також з експорту органічної продукції. Найбільше органічних господарств зосереджено в Барському, Вінницькому та Літинському районах. за даними статистики Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, загальна площа земель, які оброблялись органічним методом у 2021 році, становила 797,4 тис. га, що на 15% більше, ніж у 2020 році.

Загальні висновки:

У Вінницькій області зафіксовано цілу низку проблем, пов'язаних із використанням земельних ресурсів, які потребують негайного вирішення. Кожна із категорій земель має певні специфічні позитивні та негативні тенденції розвитку. Причиною останніх, у більшості випадків, є недотримання оптимального режиму використання угідь, порушення умов раціонального використання земель, їх забруднення, що є загрозою екологічній безпеці, непроведення заходів щодо відновлення деградованих унаслідок господарської діяльності земельних угідь, брак ефективного механізму планування та регулювання режиму використання земельних ресурсів, недосконала нормативно–правова база в галузі земельних відносин, відсутність у населення певної культури землекористування.

Якщо Вінницька область скоріше інтегрує в сільськогосподарську діяльність досвід і практики Європейських країн, то невдовзі всі чинники досягнуть найкращого результату, і область буде сучасною, комфортною і з подальшими перспективами розвитку сільськогосподарської діяльності.

**Дякуємо за
увагу!**

